

Adrian NAE*

**„IMAGINEA BOLȘEVICULUI” ÎN PROPAGANDA DISEMINATĂ
DE PUBLICAȚIA BASARABIA. ZIARUL NOUEI VIEȚI
ROMÂNEȘTI ÎN NUMERELE DIN 1942**

**“The image of the Bolshevik” in the propaganda disseminated by
«Basarabia. Ziarul noiei vieți românești» in its editions from 1942**

Abstract: *The aim of the article is to show how the newspaper entitled «Basarabia. Ziarul noiei vieți românești» drew in its editions from 1942 the image of the Bolshevik(s) in the context of an ongoing propaganda war between Romania and the USSR. The thesis of the article is therefore twofold: a) that «Basarabia. Ziarul noiei vieți românești» was a vector of defensive propaganda in the context of the info-war between Romania and the USSR and b) that anti-Semitism had an instrumental role in presenting the Bolsheviks. There is no clear demarcation between these two instances of the newspaper, each of them working hand in hand with the other. For instance, one of the recurring themes of the Antonescu regime’s propaganda was the so-called danger of judeo-bolshevism - this theme was heavily exploited through the pages of this journal. In order to prove the validity of the thesis, the article relies both on normative definitions of propaganda and on the analysis of the articles from «Basarabia. Ziarul noiei vieți românești». The theoretical framework encompasses the findings of Călin Hentea regarding the analysis of the propagandistic war effort of the Antonescu regime.*

Keywords: *anti-Semitism, Ion Antonescu, USSR, Vasile Țepordei, Romania.*

***

Acest articol își propune să analizeze mesajele diseminate de publicația *Basarabia. Ziarul noiei vieți românești* în numerele sale din 1942 pentru a decela modul în care acest ziar a contribuit la efortul propagandistic derulat de regimul antonescian în Basarabia.

Totodată, acest demers are un dublu scop: pe de o parte, el va urmări să demonstreze de ce publicația analizată a fost una de propagandă defensivă în raport strict cu URSS, iar pe de altă parte el va prezenta principalele mesaje prin care a fost promovată „ imaginea bolșevicului”. Această imagine a fost de multe ori instrumentată într-o logică ofensivă împotriva populației evreiești, într-un efort de a argumenta politicile de purificare etnică puse în practică de Ion Antonescu în Basarabia și Bucovina (locurile unde se aflau

---

* PhD Candidate, University of Bucharest, Romania; adriannae2108@gmail.com.

Date submitted: April 29th 2019

Revised version submitted: February 13th 2020

Accepted: February 18th 2020

evreii estici, adică cei care s-au aflat sub influența bolșevicilor) și agreeate cu Adolf Hitler la Munchen în 1941¹.

În general, articolele propagandistice diseminate în 1942 în paginile publicației *Basarabia*. *Ziarul noiei vieți românești* s-au înscris în *pattern*-ul comunicațional promovat de regimul antonescian: consolidarea spiritului anti-defetist, susținerea sentimentelor patriotice și promovarea imaginii lui Ion Antonescu².

Prin prezentarea imaginii bolșevicului vor fi punctate și accentele antisemite instrumentate de propaganda antonesciană în contextul „războiului sfânt împotriva bolșevismului” derulat de Ministerul Propagandei Naționale³. Trebuie menționat și faptul că din noiembrie 1941 până în august 1943 activitățile românești de propagandă s-au derulat sub coordonare germană după semnarea „Protocolului adițional secret la Pactul Tripartit cu privire la presă și activitatea Serviciului de Informațiuni și Propagandă între guvernul român și cel german”⁴. Racordarea publicației la obiectivele de informare ale Axei reiese de altfel din citarea publicațiilor germane și italiene în momentele în care cititorii erau informați din surse străine cu privire la evoluția războiului.

Succintă prezentare a publicației

Înființat la 23 iunie 1941 de Ministerul Propagandei, *Basarabia*. *Ziarul noiei vieți românești*⁵ a fost condus de preotul legionar Vasile Țepordei până la 5 martie 1944⁶ și a reprezentat unul dintre principalii vectori de propagandă ai regimului antonescian în Basarabia. Numele ales nu este unul întâmplător: acesta indică intenția publicației de a-și revendica denumirea și misiunea de promovare a românismului de la ziarul cvasi-omonim *Basarabia*, prima publicație de limba română din provincie, fondată la 24 mai 1906 și condusă în calitate de editor și redactor de Emanuil Gavriiliță⁷.

Făcând o scurtă paranteză, merită menționat faptul că pentru fondarea ziarului *Basarabia* Gavriiliță a beneficiat de sprijinul important al profesorului universitar ieșean Constantin Stere, care a contribuit inclusiv financiar la lansarea acestei publicații. Cei doi au reușit să formeze un colectiv de aproximativ 40 de persoane care au lucrat în cadrul publicației.

¹ Dennis Deletant, *Hitler's Forgotten Ally. Ion Antonescu and His Regime, Romania 1940–44*, ed. Palgrave Macmillan, 2006, p. 128.

² Călin Hentea, *Propaganda în război*, Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2014, p. 186.

³ *Idem*, p. 193.

⁴ *Ibidem*, p. 191.

⁵ Redacția principală (din București), administrația și tiparul se aflau la Palatul societății naționale de editură și arte grafice Dacia Traiana, strada Sărindar nr. 5-7-9, în timp ce redacția din Chișinău se afla pe strada Mihail Eminescu numărul 19.

⁶ Marian Petcu, *Istoria jurnalismului din România în date*, Polirom, Iași, 2012, p. 1957 (ediție Google Books).

⁷ Maria Danilov, *Presă și cenzură în Basarabia. Documentar secolul al XIX-lea - începutul secolului al XX-lea*, Pontos, Chișinău, 2012, p. 83.

Merită de asemenea menționat faptul că din 1906 Constantin Stere coordona și activitatea editorială a publicației culturale ieșene *Viața românească*⁸, ceea ce dovedește încă o dată că *Basarabia* făcea parte din ceea ce am putea numi o mișcare de presă menită să susțină sentimentele naționale românești.

Din colectivul redacțional al *Basarabiei* au făcut parte Theodor și Constantin Inculeț, Alexis Nour, Mihail Vântu, Constantin Fialcovschi, Nicolae Popovschi, frații Nicolae și Vasile Florov, Vasile Harea, Gheorghe Stârcea, Alexie Mateevici, Tudose Roman, Sergiu Cujbă, Grigore D. Constantinescu, Vladimir Fialcovschi, Iustin Frățiman, Vasile Hartia, Vasile Braga, Dumitru Lupu, Teodor Sârbu, profesorul Ioan Petrilă, arhimandritul Dionisie Erhan de la mănăstirea Suruceni, protoiereul Constantin Popovici, preoții Iulian Friptu și Pavel Gheorgian⁹.

Ziarul *Basarabia* condus de Gavriliță a fost un bastion cultural al afirmării românismului (mai ales la nivelul zonelor rurale), răspunzând dezideratului de emancipare națională a românilor din Basarabia. Publicația își propunea să rețrezească spiritul românesc al basarabenilor și să punteze dreptul acestora la autodeterminare - în primul rând culturală și ulterior politică. Din păcate *Basarabia* a supraviețuit mai puțin de un an din pricina dificultăților create de administrația rusă care se opunea cu obstinație existenței unei instituții de presă pro-române¹⁰.

Revenind la publicația analizată - *Basarabia*. Ziarul *nouei vieți românești* - trebuie menționat faptul că o descriere a acesteia se regăsește în volumul *Presa Basarabească - de la începuturi până în anul 1957*, un catalog al publicațiilor diseminate pe teritoriul basarabean în perioada 1812-1957:

„Un rol semnificativ în reflectarea vieții românești l-a avut «*Basarabia*, ziarul nouei vieți românești». Redacția publicației se afla de asemenea la București. Apărea în volum de 6 pagini. Printre colaboratorii mai activi amintim pe Leonid Lucian, Sabin Popescu-Lupu, Ion Lungu, Al. Negură, Emilia Milicescu. Poezii semnau Victor Basarab, Theodor Caraman.

În prim-planul preocupărilor publicistice ale «*Basarabiei*» era tema războiului. Dar rubricile permanente: «*Viața Chișinăului*» (din 1943 - «*Viața Basarabiei*»), «*Viața provinciei*», «*Cele din urmă știri*» inserau materiale despre situația la zi din județele *Basarabiei*; în scopul răspândirii inițiativelor culturale erau publicate materiale despre serate, șezători literare și conferințe științifice etc. Rubrica «*Însemnări literare*» insera materiale despre istoria și teoria literaturii, despre criticii literari, scriitorii renumiți și activitatea lor (de exemplu, articolul «*Titu Maiorescu sau o răscruce a culturii românești*»). O pagină de ziar era consacrată economiei. Mica publicitate, foarte diversă, era amplasată neuniform în

⁸ Aspect menționat și în apelul către alegătorii din Iași făcut în ziarul *Lumina*, anul II, nr. 266, p. 1, conform Mircea Diaconescu, Andrei Florin Sora, *Ziarele românești despre Unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei. Vol. IV, Ars Historica*, București, 2018, pp. 165-166.

⁹ Ion Varta, „Emanuil Gavriliță (1847-1910). Contribuții biografice”, consultat la literaturasiarta.md/pressview.php?l=ro&idc=29&id=3533&zidc=1 (23.02.2018).

¹⁰ Alexandru Boldur, *Istoria Basarabiei*, ed. Victor Frunză, București, 1992, p. 479.

paginile ziarului. Se mai publicau informații de pe front, materiale despre bolșevici și agitațiile comuniste. Iată câteva titluri de articole pentru exemplificare: «Știința minciunii: secretul agitației comuniste», «Distrușgerea clasei țărănești sub bolșevici», «Războiul onoarei și al libertății»¹¹.

Rolul publicației drept instrument de propagandă defensivă în raport cu URSS și ofensivă față de populația evreiască

Conceptul de propagandă are în general conotații profund negative, fiind deseori asociat cu o minciună, o înșelătorie bine pusă la punct. Inclusiv definițiile de dicționar contribuie de altfel la acreditarea unei astfel de percepții. Astfel, conform dicționarului Oxford „propaganda reprezintă o informație, mai ales una părtinitoare sau de natură să inducă în eroare, utilizată pentru a promova o cauză politică sau un anumit punct de vedere”¹². Tot în context politic și în aceeași notă depreciativă, cu o puternică încărcătură de neîncredere, este definită propaganda și pe filieră franceză: potrivit dicționarului Larousse ea este o „acțiune sistematică, exercitată asupra opiniei publice pentru impunerea unor anumite idei sau doctrine, mai ales în domeniul politic sau social”¹³. În limba română definiția propusă de DEX pare mai puțin impregnată de conotații negative, în sensul în care propaganda este o acțiune/activitate de „răspândire în mase a unor idei, concepții sau cunoștințe (cu un anumit scop politic)”¹⁴. Indiferent de definiția pe care o atribuim propagandei este necesar să facem recursul la precizarea lui Edward Bernays care puncta faptul că aceasta este bună sau rea în funcție de cauza pe care o slujește, de informația pe care o transmite sau de percepția pe care încearcă să o acrediteze¹⁵.

Propaganda poate fi descrisă drept un instrument, o metodă cu ajutorul căreia oamenii sunt înregimentați în favoarea sau defavoarea unei anumite cauze. În această logică - a unei acțiuni de influență - propaganda este o constantă a cotidianului¹⁶. Analizat în logica unei acțiuni de seducție socială sau politică, fenomenul diseminării de mesaje de propagandă poate fi regăsit pe multiple paliere ale vieții fiecărui cetățean: de la reclame tv până la campanii politice sau sociale.

Ziarul Basarabia. *Ziarul noiei vieți românești* a fost o publicație de propagandă a regimului antonescian al cărei public/mediu-țintă l-a reprezentat populația din Basarabia. Propaganda derulată împotriva URSS a făcut parte dintr-un dublu efort al regimului: pe de o parte, ea a fost o componentă intrinsecă a războiului și, pe de altă parte, a reprezentat o

¹¹ *Presa Basarabeană de la începuturi până în anul 1957. Catalog*, ediție îngrijită de Lidia Kulikovski, ed. Epigraf, Chișinău, 2002, p. 22.

¹² Conform en.oxforddictionaries.com/definition/propaganda (23.02.2018).

¹³ Conform larousse.fr/dictionnaires/francais/propagande/64344 (23.02.2018).

¹⁴ *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, ediția 2016, Univers Enciclopedic, p. 1590.

¹⁵ Edward Bernays, *Propaganda*, ed. Horace Liveright, New York, 1928, p. 20.

¹⁶ *Idem*, p. 27.

tentativă de a proiecta o imagine pozitivă a României în rândul populației basarabene. Publicația a făcut parte dintr-o pleiadă de instituții de presă cu caracter propagandistic al căror scop principal nu era denigrarea adversarilor (deși acest obiectiv nu era ignorat total) ci susținerea efortului de război și cultivarea imaginii regimului antonescian: *Soldatul* (cu ediții în limbile germană și italiană), *Bucovina*, *Glasul Crimeii* și *Transnistria*¹⁷.

Nu trebuie pierdut din vedere faptul că România era angajată într-un război împotriva URSS iar propaganda reprezenta, ca de altfel în orice conflict militar inter-statal, doar una dintre măsurile necesare pentru destabilizarea sau înfrângerea adversarului, alături de coerciție militară și presiune economică. Pe acest fond, propaganda - mai ales într-un context de război - trebuie înțeleasă în logica unui „proces de management al opiniilor și atitudinilor printr-un proces direct de sugestie/influență asupra societății-țintă”¹⁸.

Activitatea publicistică a ziarului *Basarabia*. Ziarul *nouei vieți românești* se încadrează în tiparul activității de propagandă derulată de armata română în cel de-al Doilea Război Mondial care, după cum punctează și Călin Hentea, a fost mai degrabă defensivă, axată preponderent pe aspecte de menținere a coeziunii interne și mai puțin centrată pe acțiuni de ordin ofensiv împotriva statelor-inamice¹⁹. De altfel, pe întreg parcursul celui de-al Doilea Război Mondial România a fost nevoită să penduleze (inclusiv din punct de vedere propagandistic) între actori statali mult mai relevanți: atât la capitolul aliați (ex: Germania nazistă) cât și în ceea ce privește inamicii (ex: URSS)²⁰. Această concluzie poate fi argumentată și prin referire la condițiile menționate de Harold Lasswell cu privire la rolul propagandei interne/defensive în contextul unui conflict armat dintre doi actori statali:

i) pe de o parte, ea vizează promovarea efortului de război - prin mesaje menite să convingă populația de necesitatea unor privațiuni de ordin economic/limitări ale consumului (în vederea direcționării producției către industria militară) sau de importanța susținerii eforturilor militare, inclusiv prin voluntariat pentru înrolare sau donații către forțele armate²¹;

ii) pe de altă parte, ea urmărește să creeze/întrețină/amplifice animozitatea (ura) față de inamic și atitudinile pozitive față de aliați sau state/entități neutre²².

Concluzia (aceea că din punctul de vedere al analizei pur teoretice avem de-a face cu tipologia propagandei defensive) nu urmărește să cauzioneze accentele profund antisemite promovate în paginile publicației.

---

¹⁷ Jipa Rotaru, Octavan Burcin, Vladimir Zodian, Leonida Moise, *Mareșalul Antonescu la Odessa*, Paideia, București, 1999, p. 151.

¹⁸ Harold Lasswell, *Propaganda Technique in the World War*, ed. Peter Smith, New York, 1938, p. 9.

¹⁹ Călin Hentea, *op. cit.*, p. 183.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Harold Lasswell, *op. cit.*, pp. 9-10.

²² *Ibidem*.

Regimul antonescian a construit cu bună-știință un așa-zis zid informațional menit să apere populația românească de influența sovietică prin utilizarea sistematică a unor stereotipuri referitoare în primul rând la populația evreiască.

Prin asocierea sa cvasi-automată și într-o logică peiorativă cu *evreul* - ca prototip al dușmanului/inamicului – *bolșevicul* a constituit principala țintă a ofensivității propagandistice din paginile publicației analizate.

Dacă din punct de vedere defensiv URSS reprezenta o țintă imagologică legitimă pentru propaganda antonesciană care în mod natural trebuia să acționeze pentru denigrarea adversarului (așa cum cere orice manual de propagandă), cu totul altfel stau lucrurile în ceea ce privește referirile la populația evreiască. Regimul antonescian se simțea amenințat de ceea ce considera ca fiind un element străin în Basarabia - persoanele de origine evreiască - percepute, în continuarea tradiției interbelice, ca un actor colectiv neloial României și complotând continuu pentru realipirea Basarabiei la URSS (în calitate de agenți sovietici)²³.

Totuși, trebuie punctat faptul că în Basarabia din timpul celui de-al Doilea Război Mondial populația evreiască a fost de două ori victimă: atât în mâinile regimului antonescian (a se vedea instituirea ghetoului din Chișinău și pogromurile de la Visterniceni și Ghidighici²⁴) cât și în cele ale bolșevicilor care au o dezinformat-o cu bună știință în 1941 prin diseminarea de mesaje care minimizează conduita antisemită a armatelor română și germană tocmai pentru a convinge cât mai mulți evrei să rămână în Basarabia și să cadă pradă politicii de exterminare a regimului antonescian²⁵.

Mesaje recurente care compuneau imaginea bolșevicului

Din analiza articolelor din anul 1942 ale ziarului *Basarabia. Ziarul noiei vieți românești* reies trei categorii principale de mesaje referitoare la bolșevici:

1. „*Au încercat constant să-i mențină pe românii din Basarabia într-o stare de înapoiere intelectuală*”.

Dintr-un articol publicat la 19 ianuarie 1942 („Viața studentescă în Tiraspol sub sovietici”, autor Sabin Velican) reies percepțiile cu privire la viața sub ocupația sovietică a Transnistriei ale unui învățător din comuna transnistreană Corodna, Mihail Zosie, în vârstă de 22 de ani, fost student la Facultatea de fizico-matematici din Tiraspol. Autorul articolului menționează că l-a cunoscut pe Zosie „în tren, acesta călătorind în România

²³ Dmitry Tartakovsky, “Conflicting Holocaust narratives in Moldovan nationalist historical discourse”, in *East European Jewish Affairs*, 38:2, 2008, pp. 212-213.

²⁴ Matatias Carp, *Cartea Neagră. Fapte și Documente. Suferințele evreilor din România 1940-1944, Vol. III: Transnistria*, Societatea Națională de Editură și Arte Grafice "Dacia Traiană", 1947, pp. 67-68.

²⁵ Paul Shapiro, *The Kishinev Ghetto, 1941-1942*, University of Alabama Press, 2015, ediție e-book (450 p.), p. 35.

alături de un căpitan din Armata română care dorea să-i arate frumoasele plaiuri ale Munteniei spre a cunoaște și el din bogățiile Țării și sufletului românesc”.

Autorul menționează că l-a observat atent pe Zosie pentru a-și da seama de „deosebiriile dintre el și alți studenți români”. Drept concluzie, „deosebiriile” erau semnificative: cu toate că Zosie era „deștept chiar plin de humor”, el avea cunoștințe extrem de reduse din toate punctele de vedere: „avea o cultură generală a unui elev cu două trei clase secundare, iar din literatura străină, inclusiv cea rusă nu știa aproape nimic”. Totuși, Zosie se dovedea a fi suficient de inteligent pentru a-i descrie lui Velican realitățile din Transnistria sub ocupația bolșevică. Din relatarea sa aflăm că bolșevicii impuneau locuitorilor să cunoască limba rusă deși aceștia pretindeau că lasă oricărui popor libertatea de a-și alege identitatea lingvistică.

Mediul universitar de la Tiraspol este descris ca fiind „cu desăvârșire lipsit de surse de informare valoroase, predominând mai ales publicațiile cu caracter politic”.

Ne reține atenția faptul că referirea la mediul universitar transnistrean îi oferea lui Sabin Velican posibilitatea de a urma linia narațiunii iudeo-bolșevice²⁶, acesta ținând să puncteze că volumele universitare tipărite în moldovenește erau inutile deoarece „erau scrise de autori evrei”.

Nu doar în acest articol și nu numai pentru această primă linie de mesaj referitoare la bolșevici întâlnim mixul dintre propaganda anti-URSS și referirile antisemite. În paginile publicației se regăsește adesea teza de inspirație nazistă conform căreia URSS era un stat favorabil evreilor (bolșevicii fiind dușmani ai „Bisericii, împotriva căroră România duce un război istoric în numele creștinătății”²⁷).

În plus, populația evreiască era percepută automat de administrația antonesciană ca fiind formată din agenți sovietici/susținători ai Rusiei și opozanți fervenți ai României, sentiment potențat de faptul că o bună parte a evreilor din Basarabia se refugiaseră aici din Imperiul Rus pe fondul războiului civil, fiind considerați acum loiali intereselor bolșevice²⁸.

2. „Doresc exterminarea tineretului moldovean”.

Din perspectiva ziarului, unul dintre obiectivele bolșevicilor consta în depopularea Basarabiei și nimicirea tinerilor români din această provincie. Acest obiectiv nu se realiza la vedere ci printr-un mod mult mai perfid, printr-o propagandă agresivă prin care tinerii moldoveni erau convinși să meargă să lucreze în exploatarea miniere din Donbas: „aceștia erau

---

²⁶ *Antisemitic Propaganda and Official Rhetoric concerning the Judeo-Bolshevik Danger: Romanian Jews and Communism between 1938–1944*, consultat la jewishvirtuallibrary.org/jsource/Holocaust/Romania/four.pdf (23.02.2018).

²⁷ A se vedea articolul „Războiul pentru Hristos” în *Basarabia. Ziarul noiei vieți românești*, nr. 166/1942.

²⁸ Dennis Deletant, *op. cit.*, p. 103.

ademeniți cu suma de 300 de ruble pe zi pentru munca prestată și locuințe mobilate și spațioase”²⁹. Cu toate că mulți dintre tinerii moldoveni erau ademeniți de mirajul bolșevic, realitatea din Donbas se dovedea a fi total diferită: „din păcate Donbasul a fost o deziluzie, pentru că bolșevicii nu au dat nimic din ce au promis, ba mai mult chiar au înfometat tineretul moldovean. Cei care nu mureau din cauza bolilor mureau din cauza caznelor la care îi supuneau rușii. Baniți promiși nu le-au fost dați”.

Referitor la cei care diseminau propagandă bolșevică în rândul românilor din Basarabia trebuie menționat că nu de puține ori aceștia erau identificați ca fiind evrei. Un exemplu relevant în acest sens este articolul „Opinia publică sănătoasă” semnat de Sergiu Matei Nica, în care se preciza clar că „iudeo comuniștii încearcă să divizeze poporul basarabean prin zvonuri lansate pe ici colea”³⁰.

Nu doar că evreii făceau propagandă bolșevică și doreau „exterminarea tineretului moldovean”, dar din ziarul coordonat de Vasile Țepordei mai aflăm și că aceștia doreau să ocupe locurile de muncă ale românilor din Basarabia. Articolul „Un tânăr evreu se dă drept român de trei luni”³¹ prezintă astfel cazul unui anume Gheorghe Ciobotaru care „a convins un cârciumar de pe strada Carol Schmidt din Chișinău” să-l angajeze pretinzând că a lucrat în regiunea Donbas și după ce a fost eliberat de trupele româno-germane s-a întors la Chișinău nevoit fiind să-și caute de lucru. Gheorghe Ciobotaru a fost denunțat de către o femeie care i-a relatat cârciumarului că acesta „este fiul unui evreu care locuiește în apropiere de casa ei”. În consecință, cârciumarul pentru care lucra Ciobotaru a alertat „Serviciul de siguranță, care în urma cercetărilor a stabilit că Gheorghe Ciobotaru este de fapt Ștrul Grunberg”, fiind în consecință trimis în ghetoul Bug.

3. „I-au chinuit groaznic pe promotorii basarabeni ai valorilor românești”.

Într-un articol publicat la 8 februarie 1942 („Schingiuri bolșevice. Duh vechi sau cum au fost maltratați cei care au simțit odată românește”) Sabin Popescu-Lupu relatează drama profesorului Grigore Berejan din satul Valea Perjii, Ținutul Tighinei, interogat și umilit de către bolșevici în iulie 1941. Berejan fost arestat de autoritățile sovietice pentru că promova valori românești în rândul școlărilor, fiind acuzat că „i-ar fi învățat pe aceștia Ciuleandra”, aspect care - în logică bolșevică - denota că încerca să le inoculeze/mențină o identitate românească (prin dansuri și cântece românești). NKVD-ul l-a plasat în arest pe Berejan la reședința raională din Ceadâr-Lunga unde a fost supus unei percheziții amănunțite pentru a se depista dacă are otravă asupra sa (NKVD-iștii știau că acesta declarase că se

²⁹ A se vedea *Basarabia. Ziarul noiei vieți românești*, nr. 168/1942.

³⁰ *Ibidem*, nr. 166/1942.

³¹ *Ibidem*.

va sinucide dacă va fi prins de sovietici). În articol se menționează că Berejan a fost interogat de „un semi-tătar, un mongol cu mutră de pedologie care de la primele cuvinte a început să înjure, înfigând revolverul cu țeava în nas și răsucindu-l până a podidit sângele: «Canalie românească, de ce întreții atmosfera duhului vechiu în comună? Aștepți pe frații tăi români?»”.

Această ultimă imagine a bolșevicului - un mongol - este printre puținele care nu valorifică stereotipuri referitoare la evrei.

Concluzii finale

Activitatea publicistică a ziarului *Basarabia*. *Ziarul noiei vieți românești* se încadrează în definiția propusă propagandei de Lasswell: „aceasta reprezintă pentru populația civilă ceea ce reprezintă exercițiile pentru militari/forțele combatante - o metodă de a consolida moralul, o formă de repetiție prin care se asigură unitatea de idei/valori a părții non-militare din societate”³².

Se poate observa că publicația a promovat recurent teme de influențare a maselor, printre acestea cele mai frecvente fiind cele referitoare la bolșevici (cu variațiunea des întâlnită de iudeo-bolșevici) și la ceea ce regimul antonescian percepea ca fiind acțiuni antiromânești ale acestora. De asemenea, din faptul că ziarul nu a fost singurul vector al Ministerului Propagandei (și, implicit, din însăși existența acestei instituții) reiese că propaganda regimului antonescian a fost o activitate derulată organizat, versatilă în aplicarea metodelor de influență și adaptată mediilor țintă³³.

Patternul narativ al asocierii populației evreiești cu bolșevismul poate fi regăsit și în paginile altor publicații din state aliate Germaniei care preiau - cu diferite nuanțe discursive - linia propagandistică impusă de *Der Stürmer* (condus de Julius Streicher) pentru care eradicarea iudeo-bolșevismului reprezenta o cauză eroică³⁴.

În cazul iugoslav, publicația *Vreme* a desfășurat o amplă campanie antisemită pe coordonatele (pericolul) bolșevic = evreiesc = masonic, elogiind inclusiv măsurile anti-evreiești impuse în România³⁵.

Publicația *Basarabia*. *Ziarul noiei vieți românești* a jucat rolul - necesar și legitim în război din perspectiva României - de vector de propagandă îndreptată împotriva URSS (ca fost ocupant al Basarabiei), fiind totodată și un vehicul de denigrare, presiune și stigmatizare a populației evreiești din Basarabia. Totodată, în contextul eforturilor de război și al spiritului vremii, nu trebuie pierdut din vedere și un alt rol asumat implicit

---

³² Harold Lasswell, *op. cit.*, p. 11.

³³ Jacques Ellul, *Propaganda. The Formation of Men's Attitudes*, Vintage Books, New York, 1973, p. 4.

³⁴ Nina Andrews, “Julius Streicher At Nuremberg: A Case of Justice Denied?” în *British Journal of Holocaust Education*, 3:1, 1994, p. 39.

³⁵ Mladenka Ivanković, Aleksandar Stojanović, “Anti-Semitic Propaganda and Legislation in Serbia 1939-1942: Content, Scale, Aims and Role of the German Factor”, în *Istorija 20. veka*, 2/2019, p. 89.

---

de publicația analizată: crearea unui sentiment de camaraderie de arme alături de ceilalți aliați ai Germaniei naziste, solidaritate care de cele mai multe ori are fundamente antisemite - așa cum transpare atât din paginile *Basarabia* sau *Vreme*, ci și din alte publicații precum *Krakauer Zeitung* (oficiosul nazist din Cracovia), *Hrvatski narod* (Croația) sau *Arijský boj* (Protectoratul Boemiei și Moraviei).